

УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОДНОЇ БЕЗПЕКИ: АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕВАГ І ПРОБЛЕМ В УКРАЇНІ

WATER RESOURCES MANAGEMENT TO ENSURE WATER SECURITY: ANALYSIS OF INSTITUTIONAL ADVANTAGES AND PROBLEMS IN UKRAINE

У статті розкрито питання управління водними ресурсами як ключового інструменту забезпечення водної безпеки, з акцентом на аналізі інституційних переваг та системних проблем, характерних для сучасної України. Встановлено, що забезпечення водної безпеки набуло стратегічного значення в умовах повномасштабної збройної агресії проти України, оскільки військові дії спричинили руйнування об'єктів водної інфраструктури, що, зі свого боку, поставило під загрозу централізовані системи водопостачання та екологічну рівновагу. З'ясовано, що водна безпека набула значення не лише як екологічна або гуманітарна категорія, а як ключовий компонент національної безпеки держави. Зазначено, що стабільний доступ до якісних водних ресурсів безпосередньо впливає на громадське здоров'я, продовольчу стабільність, розвиток промисловості та енергетики. Окреслено, що контроль над водними об'єктами все частіше використовується як інструмент політичного тиску в умовах війни, що посилює необхідність перегляду ролі водної безпеки в оборонній системі держави. Підкреслено, що водна безпека має міждисциплінарний характер і вимагає поєднання правових, управлінських, екологічних та гуманітарних підходів. Акцентовано увагу на тому, що ефективне управління водними ресурсами має включати адаптацію до кліматичних змін, запобігання техногенним загрозам і розвиток інституційної спроможності держави. З'ясовано, що в українському правовому полі досі не закріплено чіткого поняття «водна безпека», яке охоплювало б усі складові управління водними ресурсами та захисту екосистем. З'ясовано, що центральні органи виконавчої влади здійснюють розроблення та погодження нормативів водокористування відповідно до специфіки використання водних об'єктів, що сприяє екологічній рівновазі. Аргументовано, що реалізація державної політики у сфері водного управління повинна базуватися на положеннях Водної стратегії України на період до 2050 року, яка передбачає інтегроване управління водними ресур-

сами задля досягнення сталого розвитку та мінімізації ризиків.

Ключові слова: водна безпека, управління водними ресурсами, національна безпека, водна стратегія, публічне управління і регулювання, водне законодавство.

The article reveals the issue of water resources management as a key tool for ensuring water security, with an emphasis on the analysis of institutional advantages and systemic problems characteristic of modern Ukraine. It is established that ensuring water security has acquired strategic importance in the conditions of full-scale armed aggression against Ukraine, since military actions have caused the destruction of water infrastructure facilities, which, in turn, has jeopardized centralized water supply systems and ecological balance. It is found that water security has acquired importance not only as an ecological or humanitarian category, but as a key component of the national security of the state. It is noted that stable access to high-quality water resources directly affects public health, food stability, industrial and energy development. It is outlined that control over water bodies is increasingly used as a tool for political pressure in war conditions, which reinforces the need to review the role of water security in the state defense system. It is emphasized that water security is interdisciplinary in nature and requires a combination of legal, managerial, environmental and humanitarian approaches. It is emphasized that effective water resources management should include adaptation to climate change, prevention of man-made threats and development of the state's institutional capacity. It is found that the Ukrainian legal framework has not yet established a clear concept of "water security", which would cover all components of water resources management and ecosystem protection. It is found that central executive authorities develop and approve water use standards in accordance with the specifics of the use of water bodies, which contributes to ecological balance. It is argued that the implementation of state policy in the field of water management should be based on the provisions of the Water Strategy of Ukraine for the period until 2050, which provides for integrated water resources management in order to achieve sustainable development and minimize risks.

Key words: water security, water resources management, national security, water strategy, public administration and regulation, water legislation.

УДК 351:628.1:331
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.44.44>

Олійник Н.І.

д. наук з держ. упр., професор,
професор кафедри публічного
управління і проектного менеджменту
Навчально-науковий інститут
менеджменту та психології ДЗВО
«Університет менеджменту освіти»

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах сучасних глобальних викликів та воєнних загроз управління водними ресурсами набуває особливої актуальності як ключовий інструмент забезпечення водної безпеки, стійкого розвитку та збереження навколишнього середовища. Глобальне потепління, кліматичні зміни, зростання населення, інтенсивне використання природних ресурсів, а також воєнні дії спричиняють дедалі більший тиск на гідрологічні системи, підвищуючи ризики водного дефіциту, забруднення джерел водопостачання і деградації екосистем. Ці процеси особливо загострюються у державах,

які перебувають у стані збройного конфлікту, наприклад, як Україна. Так, у контексті повномасштабного російського вторгнення питання водної безпеки виходить на перший план, адже загроза цілеспрямованого руйнування гідротехнічної інфраструктури, забруднення водних об'єктів, пошкодження систем водопостачання та водовідведення набуває системного характеру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує зростання наукового інтересу до проблеми забезпечення водної безпеки, що зумовлюється як глобальними екологічними викликами, так і внутрішніми соціаль-

но-політичними чинниками. У цьому контексті значну увагу приділяється дослідженню стратегічного потенціалу водних ресурсів у забезпеченні сталого розвитку та національної безпеки, що, зокрема, відображено у дослідженні М. Черкашиної [1]. Розширення аналітичної площини цієї проблематики здійснюють І. Кичка та А. Холодницька, які пропонують сучасні підходи до водокористування із дотриманням принципів водної безпеки в межах національної політики природокористування [2]. Зі свого боку, врахування безпекового виміру у критичних геополітичних обставинах демонструє С. Зелінський, акцентуючи увагу на викликах водопостачання та загрозах водній безпеці в умовах збройної агресії з боку російської федерації [3]. Поглиблюють теоретичне підґрунтя поняття «водна безпека» у воєнний період С. Гоштинар та С. Слісаренко, які розглядають концептуальні засади формування політики водної безпеки в умовах воєнних конфліктів [4]. Продовженням цієї проблематики є інша праця С. Гоштинар спільно із О. Пащенко, які аналізують міжнародно-правові механізми гарантування водної безпеки в умовах збройних протистоянь, що підтверджує актуальність проблеми не лише в національному, а й у глобальному контексті [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас попри значну кількість досліджень, недостатню увагу приділено аспектам публічного управління і регулювання у сфері водних ресурсів, які є визначальним чинником формування ефективної системи водної безпеки. Такий дисбаланс у науковому дискурсі потребує подальшого осмислення та поглиблення досліджень, орієнтованих на розроблення дієвих управлінських механізмів у цій сфері.

Метою статті є дослідження управління водними ресурсами як ключового інструменту забезпечення водної безпеки, з акцентом на аналізі інституційних переваг та системних проблем, характерних для сучасної України.

Виклад основного матеріалу. Проблематика водозабезпечення та гарантування водної безпеки набула особливої гостроти в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України. Військові дії, спрямовані, зокрема, на захоплення критично важливих об'єктів водної інфраструктури, зумовлюють суттєве порушення системи водопостачання, що загрожує як централізованим каналам забезпечення питною водою, так і екологічній рівновазі в окремих регіонах. У цьому контексті водна безпека постає не лише як екологічна чи гуманітарна категорія, а як основний напрямок публічного

управління і регулювання, і критичний компонент національної безпеки держави.

З огляду на масштаби руйнувань і загроз, пов'язаних із водною інфраструктурою, питання водної безпеки дедалі більше виходить за межі суто технічного чи регіонального виміру. Воно набуває стратегічного значення для державної (публічної) політики, оскільки стабільний доступ до водних ресурсів є запорукою громадського здоров'я, продовольчої безпеки, функціонування промисловості й енергетики. Крім того, контроль над водними об'єктами дедалі частіше використовується як інструмент впливу в умовах війни, що підсилює потребу в комплексному переосмисленні ролі водної безпеки у системі обороноздатності країни.

Враховуючи викладене вище, водна безпека набуває міждисциплінарного характеру, поєднуючи у собі гуманітарні, правові, екологічні та управлінські аспекти. Її забезпечення вимагає комплексного підходу, який передбачає ефективне управління водними ресурсами, адаптацію до кліматичних змін, запобігання техногенним загрозам, а також зміцнення інституційної спроможності держави у сфері водного врядування. Саме такий підхід дозволяє розглядати водну безпеку не лише як елемент екологічної стабільності, а й як критичну складову національної безпеки в цілому.

Так, С. Гоштинар та С. Слісаренко зазначають, що водна безпека розглядається як спроможність держави та суспільства гарантувати стабільний доступ до достатньої кількості водних ресурсів належної якості, необхідних для підтримання життєдіяльності населення, забезпечення добробуту та функціонування соціально-економічних систем. Водночас основу концепції водної безпеки становить принцип доступності, який охоплює як контроль над постачанням безпечної та якісної води, так і реалізацію права людини на воду. Крім того, водна безпека передбачає наявність ефективних механізмів запобігання конфліктам, пов'язаним з використанням водних ресурсів, а також інструментів їх мирного врегулювання [4, с. 47].

Крім того, поняття «водна безпека» охоплює не лише технічний вимір забезпечення водопостачання, але й ширший спектр політичних, економічних, соціальних та екологічних аспектів, що супроводжують її реалізацію. У цьому контексті водна безпека розглядається як важлива складова національної безпеки держави, оскільки стабільний і безпечний доступ до водних ресурсів безпосередньо впливає на стійкість суспільства, ефективність функціонування економіки, збереження довкілля та політичну стабільність [5, с. 59].

У правозастосовчій практиці питання водної безпеки ще не набуло належного нормативно-правового оформлення, оскільки відповідне поняття не є широко використаним. Водний кодекс України [6], який регулює основні аспекти водокористування та водоохорони, зокрема, оперує іншою категорією – «екологічною безпекою водокористування», яка є більш вузькою та обмеженою в порівнянні з ширшим поняттям водної безпеки. Водночас, не зважаючи на актуальність та стратегічну важливість водної безпеки для держави, на законодавчому рівні поки що не сформульовано чітку концепцію, що включала б усі аспекти її забезпечення, зокрема, управління водними ресурсами, захист водних екосистем, а також механізми запобігання або вирішення конфліктів, пов'язаних з водними об'єктами. Тому питання включення поняття «водна безпека» до правової системи України залишається актуальним і потребує подальшого дослідження та розробки відповідних нормативно-правових актів.

Підкреслимо, що у Водному кодексі України [6] визначено нормативи екологічної безпеки водокористування, які регулюють умови використання водних ресурсів для різноманітних потреб населення та економіки. Зокрема, для оцінки можливостей використання води з водних об'єктів встановлюються гранично допустимі концентрації речовин у воді, що використовуються для питних, господарсько-побутових та інших потреб. Також визначаються нормативи для водних об'єктів, які використовуються для рибного господарства, а також встановлюються допустимі концентрації радіоактивних речовин у воді, що забезпечує зазначені потреби.

У разі необхідності, для водних об'єктів, що використовуються з лікувальними, курортними, оздоровчими, рекреаційними та іншими цілями, можуть бути встановлені більш суворі нормативи екологічної безпеки водокористування. Це свідчить про те, що система водокористування в Україні має високий рівень державного регулювання, орієнтуючись на конкретні потреби та специфіку використання води.

Щодо управління водними ресурсами, зокрема в контексті забезпечення водної безпеки, то зазначено, що нормативи екологічної безпеки водокористування розробляються та затверджуються відповідними центральними органами виконавчої влади. Для водних об'єктів, що використовуються для питних та господарсько-побутових потреб населення, нормативи розробляє орган, що відповідає за державну політику в галузі охорони здоров'я.

Для водних об'єктів, що використовуються в рибному господарстві, нормативи розробляє відповідний орган, що займається політикою в галузі рибного господарства. Всі ці нормативи набувають чинності лише після погодження з центральним органом, який забезпечує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Тому такий підхід до регулювання водокористування гарантує не лише ефективне використання водних ресурсів, а й збереження екологічної рівноваги, що є ключовим для забезпечення водної безпеки на національному рівні.

Згідно з Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII [7], який є важливим інструментом для забезпечення водної безпеки в контексті управління водними ресурсами, визначено, що до компетенції центрального органу виконавчої влади, відповідального за реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, входить організація та здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням законодавчих вимог, що стосуються охорони і раціонального використання водних ресурсів. Зокрема, цей нагляд охоплює контроль за діяльністю центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів, місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ, організацій усіх форм власності, громадян України, іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб-нерезидентів. Це забезпечує ефективне відтворення водних ресурсів і збереження водної безпеки на національному рівні.

Отже, зазначимо, що забезпечення водної безпеки є важливою складовою національної безпеки України, що потребує комплексного підходу на всіх рівнях публічного управління водними ресурсами. Враховуючи виклики, з якими зіштовхується водогосподарська галузь, такі як забруднення водних об'єктів, зміни клімату, зношеність інфраструктури та застарілі технології, реалізація державної політики, закріпленої в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [7], є основою для формування стратегічних напрямів у сфері водного управління. Водночас Водна стратегія України на період до 2050 року [8] надає конкретні інструменти для подальшого вдосконалення цієї політики, що включають інтегроване управління водними ресурсами, спрямоване на досягнення водної безпеки та зниження екологічних і технічних ризиків, пов'язаних із використанням водних ресурсів.

Так, Водна стратегія України на період до 2050 року [8] є ключовим документом, що

окреслює основні принципи державної політики щодо використання, охорони та відтворення водних ресурсів, зокрема спрямовану на підвищення рівня водної безпеки. Ця стратегія сприяє інтегрованому управлінню водними ресурсами та забезпечує узгоджене використання водних ресурсів, що є критично важливим для зниження ризиків і загроз у сфері водної безпеки. Зважаючи на занедбаний стан водних ресурсів, а також негативні тенденції, пов'язані з підвищенням загроз національній безпеці у контексті водної безпеки, необхідність розробки цієї стратегії є безумовною. Негативні чинники, такі як забруднення водних об'єктів, їх виснаження, адаптаційні труднощі водогосподарської галузі до змін клімату, застарілість водопостачальних та водовідвідних систем, а також застарілі технології забезпечення населення питною водою, створюють високий рівень ризику для водних ресурсів України. Тому стратегія передбачає комплексний підхід до вирішення цих проблем і забезпечення стабільного водопостачання та відтворення водних ресурсів.

Реалізація цієї стратегії буде здійснюватися в чотири етапи, кожен з яких має на меті послідовне підвищення рівня водної безпеки та ефективне управління водними ресурсами. Перший етап, підготовчий (2022-2024 роки), включав визначення правових і організаційних основ для підвищення рівня водної безпеки, а також розробку та внесення змін до законодавства і нормативно-правових актів, які забезпечують реалізацію стратегії. Другий етап, дослідне впровадження (2025-2030 роки), передбачає виконання перших планів управління річковими басейнами та управління ризиками затоплення, а також початок процесу їх оновлення. Третій етап, операційне впровадження (2031-2042 роки), охоплюватиме виконання оновлених планів управління річковими басейнами і планів управління ризиками затоплення у межах другого та третього шестирічних циклів. Четвертий етап, коригувальне впровадження (2043-2050 роки), включатиме виконання міжнародних зобов'язань України щодо імплементації законодавства ЄС, досягнення Цілей сталого розвитку, а також перегляд і коригування механізмів виконання стратегії на основі нових реалій і викликів.

Враховуючи важливість ефективного публічного управління водними ресурсами та забезпечення водної безпеки, реалізація стратегії передбачає поетапне досягнення конкретних цілей, що сприятимуть інтегрованому підходу до використання водних ресурсів і зменшенню ризиків, пов'язаних із водою. Це вимагає не лише розробки нових законо-

давчих і організаційних підходів, а й активної роботи на кожному етапі впровадження стратегії для забезпечення сталого розвитку водних ресурсів у різних секторах. Перший етап реалізації стратегії зосереджує увагу на правових та організаційних основах, які створюють основу для досягнення водної безпеки, в той час як подальші етапи спрямовані на активне виконання планів управління водними ресурсами і розвиток необхідної інфраструктури. Паралельно з цим, важливим є постійний моніторинг та адаптація стратегічних підходів, що відповідають на нові виклики і потреби у сфері водної безпеки, таких як зміни клімату, забруднення води та національна безпека. Тому реалізація стратегії стане основою для інтегрованого та ефективного управління водними ресурсами в Україні, сприяючи забезпеченню якості життя населення та стабільності екосистем.

Ключові елементи водної безпеки охоплюють низку взаємопов'язаних аспектів, що забезпечують сталий розвиток водних ресурсів та їх функціонування в інтересах суспільства та екосистем. По-перше, одним з основних елементів є доступ до достатньої кількості безпечної та економічно доступної води, яка є необхідною для задоволення базових потреб населення, включаючи забезпечення санітарно-гігієнічного захисту здоров'я та благополуччя. Крім цього, важливим аспектом водної безпеки є забезпечення прав людини на доступ до води, а також збереження культурних та рекреаційних цінностей, що надаються водними ресурсами. Не менш важливим є захист і збереження водних екосистем, оскільки вони забезпечують функціонування основних екосистемних послуг, які є критичними для підтримання біорізноманіття та стабільності водних ресурсів. Забезпечення водою соціально-економічного розвитку та функціонування різних галузей, таких як промисловість, енергетика, транспорт і туризм, також є важливою складовою водної безпеки, оскільки водні ресурси є основою для цих сфер. Особливої уваги потребує питання збору та обробки питної води, що гарантує захист населення від забруднення та негативного впливу на навколишнє середовище. Крім того, урахування глобальні виклики, важливим є впровадження спільних підходів до управління трансграничними водними ресурсами, як в межах окремих країн, так і між ними, з метою забезпечення сталості водних ресурсів та сприяння міжнародній співпраці в цій сфері. Не менш значущою є здатність системи водної безпеки протистояти невизначеностям і ризикам, пов'язаним із водою, таким як повені,

посухи та забруднення. Для забезпечення ефективного управління водними ресурсами необхідно також створювати належні механізми управління та звітності, що враховують інтереси всіх зацікавлених сторін. Ці механізми повинні бути ефективними, прозорими і підзвітними, включаючи громадськість, та забезпечувати належну правову регуляцію і розвиток інфраструктури, що сприяє сталому управлінню водними ресурсами [3, с. 18-19].

Водна безпека передбачає забезпечення сталого постачання води в необхідній кількості та з належною якістю, що дозволяє задовольняти потреби у воді для господарських, сільськогосподарських та виробничих цілей. Важливість води для суспільного добробуту неможливо переоцінити, оскільки її наявність є критичною для забезпечення економічної діяльності, що має прямий вплив на розвиток національної економіки та добробут громадян. Вода, як життєво необхідний ресурс, є основою для підтримки здоров'я людини, і саме її якість визначає багато аспектів якості життя [1, с. 22].

Забезпечення водної безпеки є комплексним завданням, яке вимагає інтеграції різноманітних стратегій, спрямованих на збереження водних ресурсів і запобігання їх забрудненню. Враховуючи важливість води для економічного розвитку та здоров'я населення, необхідно впроваджувати ефективні механізми управління водними ресурсами, що дозволяють підтримувати баланс між споживанням води та її відновленням. Окрім того, збереження водної безпеки передбачає активну роль державних органів, бізнесу та громадськості у створенні сприятливих умов для сталого використання води, що включає як інвестиції в інфраструктуру, так і розвиток екологічної культури на всіх рівнях. Такий підхід забезпечить ефективне управління водними ресурсами, що сприятиме підтримці здоров'я людей, розвитку економіки та збереженню природних екосистем.

Одними з ключових заходів забезпечення водної безпеки є впровадження екологічно чистих технологій у виробничі процеси, як для промисловості, так і для сільського господарства. Це сприяє зменшенню забруднення водних ресурсів та підтримці їхньої екологічної стабільності. Важливою складовою є також створення сприятливого клімату для забезпечення водної безпеки, що передбачає не лише регуляторні ініціативи, але й зміни в соціально-економічних умовах. Розробка організаційного механізму захисту навколишнього середовища та впровадження ефективного екологічного менеджменту дозволяють коор-

динувати зусилля різних зацікавлених сторін для досягнення сталого використання водних ресурсів. Крім того, удосконалення системи екологічного моніторингу, зокрема в контексті водної безпеки, є важливим кроком у забезпеченні своєчасного виявлення загроз і реагування на них. Не менш важливим є розвиток освіти, зокрема в напрямку формування екологічної свідомості та задоволення екологічних потреб, що сприяє зміні підходів до використання води в різних сферах діяльності. Впровадження новітніх технологій, таких як «сухі технології» та зворотні системи водопостачання, у виробничі процеси також сприяє зменшенню споживання води та покращенню її якості. Водночас побудова ефективних очисних споруд є необхідною умовою для запобігання забрудненню водних ресурсів та забезпечення їхньої чистоти [2].

У зв'язку з важливістю водних ресурсів для розвитку суспільства, забезпечення водної безпеки вимагає комплексного підходу, який поєднує як екологічні, так і правові заходи. На національному рівні це включає впровадження екологічно чистих технологій у виробництво, удосконалення системи моніторингу водних ресурсів та розвиток екологічної освіти, що сприяє сталому використанню води. Проте, в умовах воєнних конфліктів, коли водні ресурси піддаються значному ризику, міжнародне право відіграє ключову роль у забезпеченні водної безпеки. Зокрема, міжнародне гуманітарне право визначає норми, які регулюють доступ до води та її використання під час збройних конфліктів, а міжнародне водне право забезпечує координацію дій між державами для захисту водних ресурсів у мирний час.

Так, міжнародне право розробило широкий спектр інструментів, спрямованих на забезпечення водної безпеки в умовах воєнних конфліктів. Крім основних норм міжнародного гуманітарного права, що регулюють доступ до водних ресурсів під час збройних дій, важливу роль у захисті водних ресурсів відіграють й норми інших галузей міжнародного права. Це включає міжнародне право прав людини, міжнародне водне право та міжнародне екологічне право, які в комплексі забезпечують належне регулювання використання води в екстремальних умовах. Зокрема, в контексті мирного використання водних ресурсів, зв'язок між міжнародним правом та водною безпекою найчастіше аналізується через призму міжнародного водного права, яке визначає основні принципи співпраці держав щодо водних ресурсів. Водночас у випадку збройних конфліктів, де водні ресурси піддаються знач-

ному ризику, забезпечення водної безпеки розглядається переважно через норми міжнародного гуманітарного права, що враховує специфіку військових дій та їх вплив на водні ресурси [3, с. 61].

Враховуючи складність водної безпеки в умовах воєнних конфліктів, необхідно також приділяти увагу ефективному управлінню водними ресурсами в мирний час. Це включає розробку таких механізмів, які дозволяють адаптувати політику до змінюваних умов, забезпечуючи збалансований підхід до використання води як у мирний, так і в екстремальний періоди. Саме в цьому контексті рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) з управління водними ресурсами набувають особливого значення [9]. Так, ОЕСР рекомендує державам, що приєдналися, підвищувати ефективність та результативність управління водними ресурсами, водночас зміцнюючи довіру та залучення зацікавлених сторін. Зокрема, важливим є врахування специфіки управління підземними водами. Управління водними ресурсами охоплює політичні, інституційні та адміністративні рамки, що включають як офіційні, так і неформальні практики та процеси, через які ухвалюються та реалізуються рішення щодо водних ресурсів. Водночас зацікавлені сторони мають змогу формулювати свої інтереси та враховувати актуальні проблеми, а органи, які приймають рішення, несуть відповідальність за забезпечення водопостачання та управління водними ресурсами.

Для досягнення цієї мети, ОЕСР визначає низку рекомендацій для держав, що приєдналися. Зокрема, важливо чітко розподіляти і розмежовувати ролі та відповідальність між органами, що формують водну політику, реалізують її, здійснюють оперативне управління та регулювання, при цьому сприяючи координації між відповідальними структурами. Крім цього, необхідно управління водними ресурсами здійснювати на відповідних рівнях в рамках інтегрованих систем управління водними басейнами, що враховують місцеві умови і сприяють координації між різними рівнями управлінських структур. Також важливим є заохочення узгодженості політики через ефективну міжгалузеву координацію, зокрема між водною політикою та іншими напрямками, такими як охорона навколишнього середовища, енергетика, сільське господарство, промисловість та земельне використання.

Подальша рекомендація стосується адаптації спроможності органів влади до складності водних викликів, що потребують вирішення, а також розвитку необхідних компетенцій для

виконання їх функцій. Створення системи обміну своєчасною інформацією про водні ресурси та її використання є важливим кроком у вдосконаленні водної політики. Крім того, необхідно забезпечити ефективне фінансування водного сектору, розподіляючи ресурси прозоро і вчасно. Також важливо забезпечити запровадження надійних регуляторних рамок, які відповідатимуть інтересам суспільства, а також сприяти впровадженню інноваційних практик серед органів влади та зацікавлених сторін. Для цього варто заохочувати доброчесність та прозорість у процесах водного врядування, сприяючи більшій підзвітності та довірі до ухвалених рішень.

Залучення зацікавлених сторін до розробки та реалізації водної політики є ще одним важливим елементом, що сприятиме її успішному впровадженню. Крім того, органи управління водними ресурсами повинні допомагати в управлінні компромісами між різними користувачами води та сприяти міжсекторальному співробітництву для забезпечення водної безпеки для всіх громадян. Регулярний моніторинг та оцінка водної політики є також необхідними для коригування політичних стратегій у разі потреби, забезпечуючи таким чином ефективне управління водними ресурсами [9, с. 16-17].

Тому Україна, розраховуючи набути повне членство в ОЕСР, повинна дотримуватися зазначених вище рекомендацій, оскільки це забезпечить ефективне інтегроване управління водними ресурсами та сприятиме зміцненню міжнародної співпраці в галузі водної безпеки. Враховуючи важливість розробки та впровадження чітких політичних, інституційних та адміністративних рамок, Україна повинна не тільки відповідати стандартам, визначеним ОЕСР, але й активно працювати над удосконаленням власної водної політики. Це включає розмежування ролей і відповідальності між органами влади, забезпечення ефективного обміну інформацією, розвиток необхідних компетенцій та запровадження інноваційних практик. Водночас активне залучення зацікавлених сторін до процесу управління водними ресурсами та забезпечення прозорості в ухваленні рішень буде важливим кроком до підвищення довіри громадськості та зміцнення водної безпеки на національному та міжнародному рівнях.

Висновки. Аналіз інституційних переваг та проблем у сфері управління водними ресурсами в Україні показав, що питання водної безпеки набуло надзвичайної важливості, особливо в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти нашої дер-

жави. Військові дії, що націлені на захоплення стратегічних водних об'єктів, спричиняють значні порушення в системі водопостачання, що, зі свого боку, загрожує не тільки екологічній рівновазі, а й національній безпеці країни. У такій ситуації водна безпека є не лише екологічним, а й гуманітарним питанням, яке потребує комплексного стратегічного підходу для забезпечення стабільного доступу до водних ресурсів.

Відзначено, що забезпечення водної безпеки вимагає міждисциплінарного підходу, що поєднує гуманітарні, правові, екологічні та управлінські аспекти. Це передбачає як вдосконалення нормативно-правової бази, так і розробку ефективних механізмів управління водними ресурсами. Однак відсутність чіткої правової регламентації водної безпеки в Україні є однією з основних проблем, яка потребує негайного вирішення. Водночас існуючі нормативи, такі як Водний кодекс України та Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», потребують уточнення і доповнення з огляду на нові виклики та загрози, що виникають унаслідок війни та змін клімату.

Надзвичайно важливим кроком є реалізація Водної стратегії України до 2050 року, яка визначає стратегічні напрямки для удосконалення водного управління, зокрема, інтегроване управління водними ресурсами та підвищення рівня водної безпеки. Цей план передбачає поетапне впровадження рішень, що дозволить зменшити екологічні та технічні ризики, пов'язані з водокористуванням. Враховуючи актуальність цього питання, важливо забезпечити ефективну реалізацію зазначеної стратегії та інтеграцію інструментів

міжнародного співробітництва для забезпечення сталого розвитку водної інфраструктури в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Черкашина М. Водні ресурси у стратегії сталого розвитку та національної безпеки України. *The Scientific Heritage*. 2020. № 55-5. С. 21-26.
2. Кичко І. І., Холодницька А. В. Сучасні підходи до водокористування з дотриманням принципів водної безпеки в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1283>
3. Зелінський С. Є. Водопостачання та водна безпека у контексті російської агресії. *Кропивницький*, 2022. 44 с. URL: <https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2022/05/vodopostachannya-ta-vodna-bezpeka-u-konteksti-rosijskoyi-agresiyi.pdf>
4. Goshtynar S., Slesarenok S. Концепція водної безпеки у реаліях воєнних конфліктів. *Transboundary Dniester River Basin Management and EU Integration – Step by Step*, 27-28 octombrie 2022, Chişinău. Chişinău: Eco-TIRAS, 2022. Pp. 46-49.
5. Пащенко О. М., Гоштинар С. Л. Міжнародно-правові засади гарантування водної безпеки під час воєнних конфліктів. *Екологічне право*. 2022. № 3-4. С. 57-62.
6. Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
8. Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, Критерії, План від 09.12.2022 № 1134-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2022-%D1%80#Text>
9. Рекомендації Ради ОЕСР щодо водних ресурсів. 2016. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Dodatok-1.-REKOMENDATSIYI-RADY-OESR-SHHODO-VODNYH-RESURSIV.pdf>